

тът на Борис Павел Морев, е не само също като Борис и фон Гайер силна, изключителна личност, но е наречен също – макар и не "фантаст", а – "мечтател". Димитър Димов не случайно е избрал друга дума, с която да определи, но и да отдели – Павел. Този лексикален избор е знак за острото съзнание, което има Димов за необходимостта от идеологическо "алиби" на своя роман. (Макар че тази статия се пише отдавна, не устоявам на изкушението да вмъкна тук това, което прочетох в наскоро излезлите спомени за Емилиян Станев – оценката на Надежда Станева за Димов при обсъждането на "Иван Кондарев": "Хитър човек!" Бих добавил, че това е наистина "хитростта" на писателя в битката му с всяка власт.) Различната от "фантаст" дума, с която е определен Павел – "мечтател" – го разграничава наистина от неговите политически и идеологически врагове – брат му Борис и естетстващия фашист по неволя фон Гайер. Но "мечтател" е синоним на "фантаст" и в различни употреби и едната, и другата дума могат да изразяват по-силно смисъла на празно бленуване по неосъществими неща, емоционален утопизъм. С което Димов дискретно внушава, че "мечтата" на Павел Морев е поне също толкова утопична, колкото и "фантазиите" на Борис и фон Гайер за абсолютно световно господство чрез богатството и властта. "Мечтата" на Павел Морев за абсолютно световно господство на идеала за социална справедливост, равенство и свобода е привлекателна хуманистична мечта. Но дали тя е осъществима? Тези въпроси не се поставят директно в "Тютюн", защото творбата не е роман за победилия окончателно комунизъм, а само за дошлия на власт комунизъм.

Каква би била по-нататък съдбата на Павел Морев и окончателната му житейска равностетка, не знаем. Романът завършва през май 1945 година, но ние не знаем каква би била съдбата на този герой дори през 1951 година, когато се появява "Тютюн". Каква би била позицията, равностетката и съдбата на Павел Морев по време на процесите от типа "Трайчо Костов"? Каква би била позицията, равностетката и съдбата на Павел след XX конгрес на КПСС, по време на десталинизацията? Каква би била позицията на Павел по време на унгарското въстание